

A 1700/hållbart**Behandles i** Utvalget for et bærekraftig Norden

Utvalget for et bærekraftig Nordens betenkning over

**Medlemsforslag
om att minska plastavfall i Norden****Forslag**

Utvalget for et bærekraftig Norden foreslår at

Nordisk råd rekommanderer Nordisk ministerråd

å gjennomføre en utredning av hvordan de nordiske land gjennomfører EUs direktiv om å redusere bruken av lettvekt plastbæreposer og identifisere både nasjonale og lokale initiativ, som viser seg å være de mest fremgangsrike

å undersøke de erfaringer som er gjort med forbud mot plastposer i stater, som har gjennomført forbud i en eller annen form

å, i samarbeid med et eller flere nordiske land og pantorganisasjoner, utvikle et eller flere lokale forsøk med hvordan pant eller andre økonomiske instrumenter kan anvendes for å fremme innsamling av plastavfall og avsette midler til dette i sitt budsjett

Utvalget for et bærekraftig Norden foreslår at

Nordisk råd rekommanderer de nordiske regjeringene

å formidle og gjøre bruk av informasjon og erfaringer de nordiske land gjør ved gjennomføringen av EUs direktiv om å redusere bruken av lettvekt plastbæreposer

å utvikle og innlede insitamenter rettet mot både forbrukere og produsenter, som kan bidra til å øke materialgjenvinning av plastavfall

å følge aktivt opp på HELCOMS aksjonsplan mot avfall i havet, og fremlegge en redegjørelse om effekten av aksjonsplanen ved Nordisk råds sesjon i 2018

å arbeide aktivt internasjonalt, innen EU og relevante FN-organer for tiltak, som kan bidra til å stoppe forsøplingen av havet med plastavfall.

Bakgrunn

Mittengruppen har lagt fram forslag om forbud mot ikke-biologisk nedbrytbart materiale i plastposer, som er mindre en 50 mikrometer tykke og har et volum på under 10 liter. Videre skal de nordiske land arbeide for at et forbud mot de tynne plastposer også blir innført i øvrige deler av Østersjøen. Til siste foreslås at det skapes insitament til å avskaffe plastposer mer generelt i detaljhandelen.

Ifølge forslaget skal de nordiske land stille et forbud mot mikroplast i kosmetikk, noe som også er foreslått av Den sosialdemokratiske gruppen (medlemsforslag A1692/holdbart) og behandlet på møte den 25. januar 2017.

Midtengruppen henviser til at plastavfall og plastrester risikerer å samles opp i næringskjeden. Gruppen anser at de nordiske land skal være proaktive i forhold til produktutvikling og materialgjenvinning, og ta drastiske skritt for å redusere plastavfall. Det henvises til flere tiltak internasjonalt med avgifter og forbud. Det henvises til EUs kommende plaststrategi. Det påpekes at EUs politikk på dette området er meget overordnet og ikke hindrer de nordiske land i å gå foran.

Midtengruppen henviser til erfaringer i andre land, bl.a. USA. I California har man gjennom referendum i 2016 (52 % mot 48 %) godkjent en lov som umiddelbart stopper bruken av plastposer i detaljhandelen med noen få unntak¹. En del andre land har innført avgifter på plastposer, som til eksempel Irland i 2002, noe som har hatt den effekt at bruk av plastposer per innbygger har gått ned fra 328 per år til 14². Ifølge forslaget har Bangladesh innført forbud i 2002, Syd-Afrika i 2003, deler av India og Rwanda i 2008. Frankrike er også på samme bane og forbyr dessuten én- gangskopper, tallerkener og bestikk.

Utvalget vedtok på sitt møte den 2. november 2016 å sende forslaget til høring til relevante instanser i de nordiske land. På møte i utvalget den 25. januar 2017 opplyste sekretariatet at ikke alle høringssvar var innkommet, og derfor ble behandling av saken forsinket.

Høring

Forslaget har vært til høring og det er innkommet 15 svar, som oppsummeres kortfattet nedenfor:

Danmarks naturfredningsforening (DN)

DN uttrykker at det ikke er en optimal løsning å erstatte alminnelige plastposer med biologisk nedbrytbare poser da man ikke kan sikre at de nedbrytes, kan bli til et materiale eller brukes til nye produkter. DN mener at man bør redusere poseforbruket, og økt bruk av avgifter er en farbar vei. DN etterlyser fokus på utvasking av mikrofibere ved vask av kunstoffer og kvalitetskrav på spillvanns-slam, og at det stilles miljø-

¹ <http://www.sacbee.com/news/politics-government/capitol-alert/article113898813.html> (hentet 17.02.2017)

²² <http://www.housing.gov.ie/environment/waste/plastic-bags/plastic-bag-levy> (hentet 17.02.2017)

kvalitetskrav i forhold til antall mikroplast- og plastikkpolymer-partikler pr. liter havvann.

Ålands Producentförbund

Støtter ikke anbefalingens forbud mot plastposer, men tror på resultater av avtale mellom myndigheter og handel på samme vis, som man har gjort både i Finland og på Åland. Det påpekes at forbrukerne kan ha stor makt hvis de endrer sine vaner i forhold til anvendelse av plastposer

Ålands landskapsregering

Det henvises til avtale fra 2015 med Ålands Näringsliv om å redusere antallet plastposer, som er under 50 mikrogram. Effekten av avtalen evalueres etter 3 år og deretter vil man vurdere om det behøves ytterligere tiltak. Man advarer mot at tro at bio-nedbrytbareposer er en løsning, og at det kan føre til at det blir nødvendig å opprette nye og potensielt dyre innsamlingsystemer for den slags poser.

Ålands landsskapsregering – fiskerbyråen

Fiskeribyråen påpeker at kunnskap om mikroplastens effekt er begrenset, men ser positivt på alle tiltak som kan redusere mikroplast i havet.

Ålands Natur og Miljö

Det uttrykkes støtte til de tre at-satser. Et forbud mot plastposer, som gradvis styrkes vil bidra til å skape bevissthet hos både produsenter og forbrukere.

Kristina Enders ved DTU Aqua i Danmark

Forbud mot plastikkposer kan ikke stå alene og anbefaler økt bruk av miljøavgifter, som tilsvarer miljøkostnader.

Naturvernforbundet i Norge

Det er innsendt innspill til Norges regjering om tiltaksplan mot marint forsøpling.

Plastindustrien, Danmark

Det konstateres at plast er et nyttig og verdifullt materiale, som vi skal bli bedre til å innsamle til materialgjenvinning. Man problematiserer referansen til 50 mikron tykkelse, bl.a. fordi det i danske supermarkeder er en tykkelsen 40 mikrogram på bæreposer, som selges til en pris på opp til 3,5 DKK stykke. Man minner om at poser av god kvalitet kan gjenbrukes flere ganger. Opplysning og prissetting samt et effektivt og velfungerende system til avfallshåndtering og innsamling anbefales, fremfor forbud. Bruke av bio-nedbrytbareposer kan ikke anbefales, da det kan føre til flere problemer. Det presenteres opplysninger om analyser, som indikerer at plastikkposer kan være bedre for miljøet en papirpose og bomullsposer.

Naturskyddsföreningen Sverige

Det konstateres at forslag til tiltak ikke vil gi noen større effekt i forhold til å redusere plastavfall i Norden. I forhold til forslaget om å forby plastikkposer av ikke nedbryt-

bart materiale, er det flere kritiske merknader. Det konstateres at pant på plastikkposer ville ha en hurtig og tydelig effekt.

Det Økologisk Råd og Plastic Change, Danmark

Det er kritiske merknader til et forbud av plastikkposer. Det anbefales at Nordisk råd arbeider for insitamenter, som kan fremme økt gjenbruk av plastikk, og at dette tenkes i forbindelse med den lovgivning som EU forbereder i forhold til den sirkulære økonomi. Det påpekes at plastikkfibre fra tekstiler er en kilde, som er underestimert.

Naturvårdsverket, Sverige

Det etterlyses mer underlag for å kunne ta stilling til forslaget. Det opplyses at i Sverige er det vedtatt en forordning om plastikkposer med sikte på å redusere bruken³. Fra 2018 vil det bli innsamle statistikk om plastikkposer. Utfra denne statistikken skal Naturvårdsverket følge utviklingen og vurdere om man oppnår målet om mindre bruk av tynne plastikkposer, og hvis det behøves, foreslå nye tiltak. Det konstateres at forbud alene av ikke nedbrytbare plastikkposer kan ha uheldige og uforutsette konsekvenser. I forhold til forslaget om å skape insitament til å avskaffe øvrige plastikkposer konstateres at det er en kompleks oppgave å sammenlikne miljøeffekten av poser av forskjellige materialer, og at et viktig aspekt er hvor effektiv resirkulasjonen av materialene er.

Samtök atvinnulífsins (arbeisgiverorganisasjonen), Island

Uttrykker støtte for formålet med forslaget om å redusere utslipp av mikroplastikk. Det anbefales et bredere internasjonalt samarbeid, og at alle forslag bør være underlagt en undersøkelse om hvilken effekt de har på næringslivets konkurranseposisjon.

Umhverfisstofnun (miljødirektoratet), Island

Det uttrykkes støtte til forslaget om forbud mot bruk av tynne plastikkposer av ikke-nedbrytbart materiale, hvis det blir gjennomført etappevis. Det henvises til en målsetning om at 40 poser per innbygger i 2025 og EU-direktiv 2015/720/EB herom. Forslag om å skape insitamenter til å avskaffe øvrige poser kan ikke støttes, som det formuleres. Målet bør være å redusere bruk, men ikke avskaffe. Miljødirektoratet ser positivt på dialog om forbud mot tynne plastposer med de andre Østersjølandene, men minner om at det er tale om en global utfordring.

Samtök Iðnadarins (Industriforbundet), Island

Det tales imot forslaget om forbud. Det er besluttet å gjennomføre mange tiltak til å redusere bruk av tynne plastikkposer, og man bør vente å se resultatene av disse.

Havs och Vattenmyndigheten, Sverige

Det henvises til en nylig forordning i Sverige angående plastikkposer, som er over 15 mikrometer. Det påpekes at nedbrytbare plastikkposer ikke er et fullgodt alternativ

³ Förordning(2016:1041): 9 § Naturvårdsverket ska med utgångspunkt i de uppgifter som lämnas enligt 7 § bevaka att förbrukningen av plastbärkassar minskar och att förbrukningen av tunna plastbärkassar inte överskrider 90 kassar per person och år senast den 31 december 2019 och 40 kassar per person och år senast den 31 december 2025.

til de konvensjonelle plastikkposer, fordi nedbryting ikke skjer hurtig nok og derfor utgjør et problem for det marine miljøet. I forhold til dialog om forbud med de øvrige Østersjøland henvises det til HELCOMs regionale aksjonsplan mot avfall i havet, som et godt utgangspunkt.

Utvalgets synspunkter

Plast er et nyttig materiale, som bidrar til å forlenge holdbarheten av matvarer og effektiviserer transport av varer, og det er ofte mangel på bedre alternativer. Samtidig er plastavfall i miljøet en alvorlig trussel, og manglende innsamling av plastavfall bidrar til et stort ressursspill.

Plastavfall er et globalt problem. UNEP, FNs miljøorganisasjon rapporterer at årlig produksjon av plast var 300 millioner tonn i 2013, noe av dette ender opp i havene, hvor det ikke brytes ned⁴. Det medfører miljøkostnader, som tilsvarer ca. 13 milliarder USD årlig. Men som ofte finnes løsningen ikke kun på det globale nivå. Utfordringen krever løsninger på globalt, regionalt, nasjonalt og lokalt plan.

I en ny rapport fra IUCN, *International Union for Conservation of Nature and Natural Resources*, konkluderes at 98 % av mikroplast i havet stammer fra aktiviteter på land. Størstedelen har sin opprinnelse fra syntetiske tekstiler og bildekk. Mengden av plast i havet tilsvarer at hvert enkelt menneske globalt kaster en tom plastpose i havet hver uke⁵.

Det konstateres at utvalget på sitt møte i Stortinget den 25. januar 2017 besluttet at den del av Midtengruppens forslag som omhandler nordisk forbud mot mikroplast i kosmetikk, inngår i behandlingen av medlemsforslag A 1692/holdbart.

Utvalget noterer at de fleste høringsvar, både fra miljøorganisasjoner og offentlige instanser, problematiserer forslag om å forby plastposer av ikke-biologisk nedbrytbart materiale. Man frykter at det vil føre til økt bruk av bio-nedbrytelig plast, som ikke er en optimal løsning, og som kan generere nye vanskelige utfordringer. Flere stiller seg også negative til forslaget om insitament til å avskaffe plastikkposer i handel og gi forbrukerne andre holdbare alternativ, med henvisning til at plastikk er et nyttig materiale og gjennom effektive systemer for materialgjenvinning, kan problemene med avfall minimaliseres.

⁴ Uppskattningsvis 4,8-12,7 millioner ton plastskräp hamnar i världshaven varje år. Jambeck, J.R., Geyer, R., Wilcox, C., Siegler, T.R., Perryman, M., Andrady, A.L., Na-ayan, R., Law, K.L., 2015. Plastic waste inputs from land into the ocean. *Science* (80-). 347, 768–771.

⁵ Primary Microplastics in the Oceans: a Global Evaluation of Sources, Authors: Julien Boucher, Damien Friot, 2017, IUCN International Union for Conservation of Nature and Natural Resources. I oppsummeringen står bl.a.:

The overwhelming majority of the losses of primary microplastics (98%) are generated from landbased activities. Only 2% is generated from activities at sea. The largest proportion of these particles stem from the laundering of synthetic textiles and from the abrasion of tyres while driving. Most of the releases to the oceans are occurring from the use of products (49%) or the maintenance of products (28%). The main pathways of these plastics into the ocean are through road runoff (66%), wastewater treatment systems (25%) and wind transfer (7%).

Utvalget noterer at EUs direktiv⁶ forplikter de nordiske land til å redusere bruken av lettvekt plastbæreposer, men beskriver ikke hvordan. De nordiske landene er kommet i gang med å gjennomføre direktivet, og gjør det hver på sin måte. Ennå er det ikke høstet mange erfaringer fra gjennomføringen av direktivet. Utvalget noterer at både Island og Åland har et tett samarbeid med næringslivet om tiltak for å redusere bruk av plastikkposer, og at man ventet å se resultatene av dette.

Utvalget noterer at flere høringsinstanser uttrykker bekymring for å erstatte alminnelige plastikkposer med poser av bio-nedbrytbart materiale, fordi det vil kunne gjøre resirkulasjon av plast mer vanskelig og selv de nedbrytbare materialer kan skade naturen.

Utvalget noterer at det innenfor HELCOM er utviklet samarbeid gjennom aksjonsplan mot avfall i havet, inklusive plast. Videre at utfordringen har en global dimensjon som krever handling både innenfor EU og i relevante FN-organer.

I lys av ovenstående kan medlemsforslaget ikke støttes i dets nåværende form.

Utvalget noterer at ifølge rapporten *Economic Policy Instruments for Plastic Waste* fra Nordisk ministerråd er plastavfall i Norden ca. en million tonn per år, som fordeles 680 tusen tonn pakkingsplast og 360 tusen tonn avfall fra industri. Ca. 40 % av industriens plastavfall går til materialgjenvinning og ca. 30 % av pakkingsplast. Materialgjenvinningsgraden varierer i landene. I forhold til plastavfall fra industrien så er Danmark «best» med 50 % material-gjenvinning. Norge oppnår høyeste andel materialgjenvinning for plastpakninger, 40 %. Samme rapport beskriver hvordan økonomiske insentiver kan tilrettelegges for å øke graden av materialgjenvinning.

Utvalget har over lengre tid arbeidet med de nordiske pant-ordninger, og kan konstatere at de nordiske land har høstet positive erfaringer med å anvende pantsystemer for avfall i form av aluminiums-bokser og PET-flasker. Utvalget anser at de nordiske land med fordel kan anvende disse erfaringer til å utvikle og gjennomføre forsøksordninger i forhold til innsamling av plastavfall, både fra industri og husholdninger.

Utvalget noterer at de nordiske land har forpliktet seg til å øke materialgjenbruk, inklusive plastavfall. I hele Norden pågår flere lokale insentiver og forsøksordninger for å redusere anvendelse av plastposer, ofte i samarbeid med næringslivet.

⁶ Europaparlaments- og rådsdirektiv (EU) 2015/720 av 29. april 2015 om endring av direktiv 94/62/EF om emballasje og emballasjeavfall for å redusere bruk av lettvekts plastbæreposer. Lette plastbæreposer er definert som plastposer med veggtykkelse mindre enn 50 mikrometer.

Utvalget noterer at flere land over lengre tid har hatt forbud mot plastposer i en eller annen form, og derfor kan det høstes erfaringer fra disse landene, som kunne være av nytte for arbeidet med å redusere problemer med plastavfall i Norden.

I lys av dette foreslår utvalget endringer i at-satsene.

Stockholm, 3. april 2017

Christian Poll (ALT)

Irene Johansen (A)

Jan Erik Messmann (DF)

Jan Lindholm (MP)

Staffan Danielsson (C)

Susanna Koski (saml)

Suzanne Svensson (S)

Teitur Björn Einarsson (Sj.)

Thomas Finnborg (M)

Valgerður Gunnarsdóttir (Sj.)